

Förvaltningsutskottet

Statsrådets skrivelse till riksdagen om Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning (procedurförordningen)

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets skrivelse till riksdagen om Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning (procedurförordningen) (U 34/2016 rd): En kompletterande skrivelse UJ 6/2018 vp — U 34/2016 vp har remitterats till förvaltningsutskottet för eventuella åtgärder.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Annikki Vanamo-Alho, inrikesministeriet
- lagstiftningsråd Timo Makkonen, justitieministeriet
- resultatenhetschef Tirsä Forssell, Migrationsverket.

Utskottet har fått ett skriftligt yttrande av

- inrikesministeriet, gränsbevakningsavdelningen
- utrikesministeriet.

Samband med andra handlingar

Utskottet har tidigare lämnat utlåtande i ärendet (FvUU 35/2016 rd).

DEN KOMPLETTERANDE SKRIVELSEN

Förslaget

Se dokument Eutori EU/2016/1294, EU-dokument COM(2016) 467.

Statsrådets ståndpunkt

Se dokument U 34/2018 rd.

Utlåtande FvUU 9/2018 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Se det finska dokumentet (HaVL 9/2018 vp).

UTSKOTTETS UTLÅTANDE

Förvaltningsutskottet meddelar,

att det omfattar statsrådets ståndpunkt med särskild tonvikt på synpunkterna ovan.

Helsingfors 4.5.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juho Eerola saf
vice ordförande Timo V. Korhonen cent
medlem Anders Adlercreutz sv
medlem Antti Kurvinen cent
medlem Sirpa Paatero sd
medlem Olli-Poika Parviainen gröna
medlem Juha Pylväs cent
medlem Veera Ruoho saml
medlem Joonas Räsänen sd
medlem Vesa-Matti Saarakkala blå
medlem Matti Semi vänst
medlem Mari-Leena Talvitie saml
ersättare Pertti Hakanen cent
ersättare Laura Huhtasaari saf.

Sekreterare var

utskottsråd Henri Helo.

Utlåtande FvUU 9/2018 rd
Eriävä mielipide

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Euroopan unionin yhteinen turvapaikkajärjestelmä kaipaa perusteellista kehittämistä. Jäsenmaiden turvapaikkajärjestelmien ja suojelun tason yhtenäistäminen ovat kannatettavia tavoitteita. Niin kauan kuin jäsenmaiden turvapaikkajärjestelmät ja ihmisoikeuksien suojelun taso ovat yhtä epäharmonisoituja kuin nykyään, hakijoilla on myös ymmärrettäviä syitä liikkua unionin sisällä jäsenvaltiosta toiseen. Harmonisointi ei saa kuitenkaan tarkoittaa alimman yhteisen nimittäjän hakemista, jossa turvapaikanhakijoiden oikeuksia rajoitetaan niin paljon kuin mahdollista, vaan uudistuksessa on pyrittävä takaamaan turvapaikkamenettelyn ja suojelun korkea taso unionissa.

Lausuttavana oleva ehdotus menettelyasetukseksi tähtää monin tavoin turvapaikkahakemusten käsittelyn tehostamiseen. Keinoina tässä ovat muun muassa nopeutettujen käsittelyjen ja hakemusten tutkimatta jättämisen lisääminen esimerkiksi hakijan tullessa turvallisesta alkuperämaasta, turvallisesta turvapaikkamaasta tai turvallisesta kolmannesta maasta, hakemuksen ollessa ilmeisen perusteeton tai hakijan tehdessä uusintahakemuksen ilman olennaisia uusia perusteita. Tehostamispyrkimysten rinnalla on kiinnitettävä erityistä huomiota hakijan oikeusturvaan, menettelyn laatuun ja yksilöllisen arvioinnin vaatimuksiin. Kansainvälinen suojelu perustuu yksilöä uhkaavaan vainoon tai muihin ihmisoikeusloukkauksiin, ei maan yleiseen turvallisuustilanteeseen. Jokaisen hakijan tilanne on arvioitava yksilöllisesti, eikä yksilöllinen ja tehokas tutkinta saa vaarantua henkilön alkuperä- tai kauttakulkumaiden takia. Tästä syystä turvallisten maiden listauksiin on lähtökohtaisesti suhtauduttava kielteisesti.

Myös uusintahakemukset ansaitsevat lähtökohtaisesti yksilöllisen tutkinnan. Useat turvapaikka-asioiden asiantuntijat ovat esittäneet, että turvapaikkamenettelyn viimeaikaisten kiristysten, käsittelyruuhkan ja turvapaikkamenettelyn laadun heikentymisen vuoksi hakijalle on mahdollisesti vasta uusintahakemusvaiheessa tarjoutunut aito mahdollisuus tuoda viranomaisten tietoon olennaisia tilanteeseensa vaikuttavia seikkoja, jotka esimerkiksi tulkkausongelmien tai muiden väärinymmärrysten vuoksi ovat jääneet alkuperäisessä päätöksessä huomioimatta. Tehostamispyrkimykset eivät saa vaarantaa hakemusten tehokasta ja yksilöllistä tutkintaa tai aiheuttaa riskiä palautuksista vainon tai ihmisoikeusloukkausten vaaraan.

Turvapaikanhakijan oman vastuun aiempaa voimakkaampi korostaminen hakemuksensa perustelemisessa ei saa vaikuttaa viranomaisen vastuuseen riittävästi selvittää ja arvioida hakemuksen kannalta olennaiset seikat. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on muun muassa tapauksessa J.K. ja muut v. Ruotsi (59166/12) eritellyt todistustaakan jakautumista kansainvälistä suojelua ja käännättämistä koskevissa asioissa. Hakijan tulisi selvittää henkilökohtaista tilannettaan ja olosuhteitaan niin perusteellisesti kuin mahdollista, ja viranomaisen puolestaan on luotava hänelle tähän parhaat mahdollisuudet. Tätä vaatimusta hakijan todistustaakasta ei kuitenkaan tulisi tulkita siten, että se saattaisi hakijan oikeuden saada suojelua tehottomaksi. Tämän jälkeen on viranomaisen vastuulla selvittää, jos väitteiden todenperäisyydestä on herännyt epäilyksiä. Hakijan tulisi toimittaa tilanteestaan ja esitetystä riskistä niin paljon tietoa kuin mahdollista, jotta viranomaiset pystyvät arvioimaan riskin todellisuutta mahdollisimman hyvin. Turvapaikanhakijoiden voi kuitenkin olla hyvin hankala hankkia todistusaineistoa tilanteestaan ottaen huomioon ne syyt,

Utlåtande FvUU 9/2018 rd
Eriävä mielipide

jonka vuoksi he ovat päätyneet hakemaan turvapaikkaa. Suoran todistusaineiston puuttumisen ei siten tulisi olla asiassa määräävä tekijä. Arvioitaessa hakijan kertomuksen tai todistusaineiston uskottavuutta, turvapaikanhakijoille tulisi epävarmoissa tilanteissa antaa heidän erityisestä tilanteesta johtuen suojaa ns. benefit of a doubt -periaatteen mukaisesti.

Hallintovaliokunta on aiemmin suhtautunut kielteisesti siihen, että oikeusapu laajennettaisiin koskemaan koko turvapaikkaprosessia. Hakijan oikeutta maksuttomaan oikeusapuun on Suomessa rajoitettu vuonna 2016. Oikeusapuun ei pääsääntöisesti enää kuulu avustajan läsnäolo turvapaikkapuhuttelussa. Samanaikaisesti valitusaikoja on lyhennetty, turvapaikanhakijoiden oikeusapu siirretty ensisijaisesti julkisten oikeusaputoimistojen vastuulle ja avustajien palkkiojärjestelmään turvapaikka-asioissa tehty muutos. Useiden asiantuntijoiden mukaan oikeusavun leikkaukset ovat vakavasti vaarantaneet turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa. Myös eräät viranomaiset ovat esittäneet huolta kiristysten vaikutuksista turvapaikkamenettelyn sujuvuuteen. Oikeusavun kiristysten vaikutuksista turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan onkin käynnistetty oikeusministerin aloitteesta selvitys. Turvapaikanhakijoilla tulisi olla mahdollisuus oikeusapuun ja avustajan käyttöön läpi turvapaikkaprosessin, jo puhutteluvaiheessa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 4.5.2018

Matti Semi vas
Anders Adlercreutz r
Olli-Poika Parviainen vihr